

STANOVISKO REPUBLIKOVEJ ÚNIE ZAMESTNÁVATEĽOV

Bod 17 – Návrh zákona o školskej správe

Stručný popis podstaty materiálu najmä jeho relevancie z pohľadu RÚZ

Bod bol zaradený na rokovanie HSR Ministerstvom školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR ako iniciatívny návrh

Cieľom a obsahom materiálu je najmä:

Cieľom má byť podľa predkladateľa najmä: 1. zjednotenie pravidiel a povinností pre školy a školské zariadenia bez ohľadu na zriaďovateľa a sprehľadnenie systému, 2. jednoznačné nastavenie právnej formy – rozpočtová organizácia, resp. príspevková organizácia pre školy a školské zariadenia zriadené obcou, samosprávnym krajom alebo regionálnym úradom školskej správy, nezisková organizácia pre cirkevných a súkromných zriaďovateľov, 3. úprava zriaďovania škôl a školských zariadení, 4. zvýšenie transparentnosti v niektorých oblastiach, najmä ak ide o zverejňovanie dokumentov, resp. výberové konanie na obsadenie miesta riaditeľa, 5. nastavenie jednotných pravidiel pri výberovom konaní na obsadenie miesta riaditeľa bez ohľadu na zriaďovateľa, 6. spresnenie zloženia rady školy a výberovej komisie, v spojených školách sa budú zohľadňovať organizačné zložky a rada školy bude možná väčšia ako je v súčasnosti, 7. komplexnejšie nastavenie funkcie zástupcu riaditeľa a nastavenie pedagogickej rady, 8. nástroje na zefektívnenie zmien v sieti škôl – zlúčenie, splynutie, rozdelenie, 9. zefektívnenie spôsobu určovania školských obvodov a zavedenie inštitútu verejného poskytovateľa výchovy a vzdelávania aj v nadväznosti na zákon o financovaní, 10. zlúčenie doterajšej siete a doterajšieho registra do jedného registra a zároveň sa navrhuje zavedenie štandardov pre školy na zápis do registra.

Návrh zákona má nadobudnúť účinnosť dňa 01.01.2026 okrem vymedzených ustanovení, ktoré nadobudnú účinnosť neskôr

Postoj RÚZ k materiálu

Deklarovaným cieľom návrhu je najmä zjednotenie pravidiel a povinností pre školy a školské zariadenia bez ohľadu na zriaďovateľa a sprehľadnenie systému. RÚZ návrh v medzirezortnom pripomienkovom konaní pripomienkovala a predložila viaceré pripomienky pričom niektoré rozpory sa žiaľbohu nepodarilo v priebehu rozporových konaní odstrániť.

RÚZ odporúča návrh na ďalšie konanie po zapracovaní nižšie uvedených pripomienok.

Pripomienky RÚZ k predkladanému materiálu

1. Zásadná pripomienka k čl. I., §7 odsek 3

V § 7 ods. (3) navrhujeme doplniť písm. e) v tomto znení:

„e) znalosť právnych predpisov pre sektor vzdelávania, znalosť štátnych vzdelávacích programov sektoru zamerania školy a znalosť pracovno-právnych predpisov preukázaná absolvovaním testu s úspešnosťou najmenej 75%. Test vydá zriaďovateľ.“

Odôvodnenie:

Tieto doplnenia sú mimoriadne dôležité a pozitívne. Pre takú komplexnú inštitúciu, akou je stredná škola s viac ako 500 žiakmi, už nestačia iba štandardné pedagogické kvalifikácie. Vyžaduje sa skúsený manažér s preukázateľnými líderskými schopnosťami (riadenie tímu), finančnou gramotnosťou (napríklad v oblasti projektov financovaných z EÚ) a hlbokou znalosťou legislatívy. Týmto spôsobom sa znižuje riziko výberu teoretika bez praktických skúseností.

Preverenie legislatívnych vedomostí formou testu s minimálnou úspešnosťou 75% predstavuje veľmi dôležité posilnenie objektivity a transparentnosti výberového procesu. Nahradenie potenciálne subjektívneho hodnotenia merateľným testom s jasne stanovenou minimálnou hranicou úspešnosti zabezpečuje, že kandidát disponuje preukázateľnými a dostatočnými znalosťami kľúčovej legislatívy, čo je pre riaditeľa nevyhnutné. Tým sa eliminuje náhoda a zvyšuje garancia kvality.

2. Zásadná pripomienka k čl. I., §10 odsek 6,

V §10 navrhujeme odsek 6 formulovať nasledovne:

„(6) Výberové konanie je verejné so zohľadnením kapacitných možností priestorov, ktoré škola má. Súčasťou prezentácie projektu riadenia sú aj otázky zúčastnených.“

Odôvodnenie:

Priama spätná väzba od kľúčových partnerov z trhu práce (zamestnávateľov) je potrebné zabezpečiť prostredníctvom ich aktívnej účasti. Zamestnávatelia sú v pozícii posúdiť, či projekt riadenia predložený kandidátom na riaditeľa skutočne reflektuje potreby praxe a zaručuje uplatniteľnosť absolventov. Ich aktívna účasť, najmä formou otázok, zároveň zvyšuje zodpovednosť kandidáta a prispieva k transparentnosti celého výberového procesu. Pri výberovom konaní je potrebné zabezpečiť, aby aj keď bude výberové konanie verejné, aby bolo dostupné okrem žiakov danej školy, ich rodičov, zamestnancov školy, verejnosti v dostatočnej miere aj pre zástupcov SaPo a zamestnávateľov, pre ktorých stredná škola pripravuje absolventov a nemohli byť pri výberovom konaní obídení.

Stredné školy zohrávajú kľúčovú úlohu pri príprave žiakov na budúce povolania. Zástupcovia zamestnávateľov – stavovských alebo profesijných organizácií (z podnikov, firiem, cechov, komôr) – najlepšie poznajú aktuálne a budúce požiadavky trhu práce na absolventov. Ich prítomnosť umožňuje kandidátovi na riaditeľa predstaviť, ako plánuje školu rozvíjať tak, aby absolventi získali kompetencie relevantné a žiadané zamestnávateľmi. Zároveň môžu posúdiť, či projekt riadenia skutočne zohľadňuje potreby praxe.

Zástupcovia SaPO môžu kriticky zhodnotiť realitu a ambície plánov riaditeľa v oblasti spolupráce s praxou.

Silné partnerstvá s podnikateľským sektorom sú pre stredné školy čoraz dôležitejšie nielen z hľadiska uplatnenia absolventov, ale aj pri získavaní finančných zdrojov, modernizácii vybavenia a know-how. Účasť zamestnávateľov na prezentácii je pre kandidáta na riaditeľa príležitosťou ukázať, ako plánuje rozvíjať tieto partnerstvá a získavať podporu pre školu.

Okrem pohľadu rodičov, zamestnancov a rady školy prinášajú zamestnávatelia strategický externý pohľad, zameraný na hospodárske a rozvojové potreby regiónu. Ich spätná väzba môže byť cenným príspevkom pre výberovú komisiu pri komplexnom posúdení kandidáta.

Verejné zodpovedanie otázok, často aj kritických, preveruje schopnosť kandidáta pohotovo reagovať, argumentovať a obhájiť svoje vízie pod tlakom. Odhaľuje jeho komunikačné zručnosti, diplomáciu a schopnosť jednat s rôznymi zainteresovanými stranami, čo je pre riaditeľa veľkej školy nevyhnutné. Ukazuje, či sa kandidát len narychlo naučil teóriu, alebo je skutočne pripravený čeliť reálnym výzvam a diskutovať o svojich plánoch.

Ak má široká verejnosť možnosť priamo sa pýtať a byť svedkom odpovedí, zvyšuje to dôveru v celý výberový proces a v konečné rozhodnutie.

3. Zásadná pripomienka k čl. I., §10 odsek 7

V §10 navrhujeme odsek 7 formulovať nasledovne:

„(7) Výberová komisia rozhoduje po neverejnej porade verejným hlasovaním. Určené poradie uchádzačov výberová komisia do troch pracovných dní odo dňa uskutočnenia hlasovania predloží zriaďovateľovi a zverejní na webovom sídle školy.“

Odôvodnenie:

Zmena zabezpečuje vyššiu mieru transparentnosti. Verejné hlasovanie znamená, že každý prítomný (vrátane uchádzačov, zástupcov verejnosti a všetkých zainteresovaných strán) má možnosť vidieť, ako hlasoval každý člen

komisie. Tým sa minimalizujú špekulácie a podozrenia z netransparentných alebo zákulisných dohôd. Vzhľadom na verejný charakter hlasovania sú členovia komisie nútení prevziať väčšiu osobnú zodpovednosť za svoje rozhodnutia. To ich motivuje hlasovať na základe objektívnych kritérií, nie osobných preferencií či vonkajších tlakov.

Verejné hlasovanie posilňuje dôveru celej komunity – rodičov, zamestnancov, žiakov, zriaďovateľa aj širokej verejnosti – v spravodlivosť a integritu výberového konania. Ak je proces transparentný, je menej pravdepodobné, že výsledky budú spochybňované. Akýkoľvek pokus o manipuláciu s výsledkami hlasovania by bol v prípade verejného hlasovania okamžite zrejmy, čím sa výrazne znižuje priestor pre nekalé praktiky.

Verejné hlasovanie tak významne prispieva k celkovej dôveryhodnosti a férovosti výberu riaditeľa školy, čo je pre takúto dôležitú verejnú funkciu nevyhnutné.

4. Zásadná pripomienka k čl. I., §11 odsek 1

V §11 navrhujeme odsek 1 formulovať nasledovne:

„(1) Členmi výberovej komisie sú

- a) predseda rady školy,
- b) zástupcovia členov rady školy za kategóriu zamestnancov, kategóriu rodičov a iných fyzických osôb než rodič, ktorí majú dieťa zverené do starostlivosti na základe rozhodnutia súdu (ďalej len „zákonný zástupca“) a za kategóriu zriaďovateľa; rada školy spôsobom určeným v štatúte rady školy určí jedného člena výberovej komisie za príslušnú kategóriu, okrem kategórie, ktorú zastupuje predseda rady školy,
- c) dvaja delegovaní zástupcovia zriaďovateľa, ktorí nie sú členmi rady školy, z ktorého jeden z nich je zároveň predsedom výberovej komisie;
- d) jeden zástupca odborovej organizácie, ak v škole pôsobí a ide o základnú školu,
- e) zástupca regionálneho úradu; to neplatí, ak je zriaďovateľom školy regionálny úrad,
- f) zástupca vecne príslušnej stavovskej organizácie alebo profesijnej organizácie, ak ide o strednú odbornú školu alebo strednú priemyselnú školu alebo spojenú školu, ktorej organizačnou zložkou je stredná odborná škola alebo stredná priemyselná škola; to neplatí, ak ide o podnikovú školu,
- g) zástupca Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo zdravotníctva“), ak ide o strednú zdravotnícku školu.

Odôvodnenie:

Posilňuje sa pozícia a zodpovednosť zriaďovateľa, ktorý nesie strategickú zodpovednosť za chod školy. Predsedom výberovej komisie musí byť osoba, ktorá dokáže zabezpečiť správny výber v súlade so zákonmi, aby bol transparentný, profesionálny. V súčasnom návrhu je predsedom výberovej komisie predseda rady školy, čo vo väčšine býva zamestnanec školy, ktoré tieto požiadavky nemôže vedieť zabezpečiť. Je preto potrebné aby predsedom výberovej komisie bol zástupca zriaďovateľa, ktorý je nezávislá a nestranná osoba, ktorá má záujem o výber najlepšieho kandidáta. Zamestnanec školy, najmä ak je členom pedagogického zboru má rôzne osobné vzťahy, preferencie, sympatie ku jednotlivým kandidátom, ktoré ovplyvňujú jeho úsudok a svojim konaním môže ovplyvniť výsledok volieb z pozície predsedu výberovej komisie.

5. Zásadná pripomienka k čl. I., §11 odsek 11

V §11 navrhujeme odsek 11 formulovať nasledovne:

„(11) Z výberového konania sa vyhotovuje zápisnica, ktorá obsahuje informácie o jeho priebehu, výsledok testu, poradie kandidátov a bodové hodnotenie, ak boli kandidáti hodnotení bodmi.“

Odôvodnenie:

Ak je výsledok testu legislatívnych vedomostí povinnou súčasťou zápisnice, zabezpečuje sa tým riadne zaznamenanie a zdokumentovanie tohto kľúčového aspektu hodnotenia. Umožňuje to zriaďovateľovi, ktorý rozhoduje o vymenovaní, presne vidieť, ako každý kandidát obstál v tejto konkrétnej a objektívne merateľnej časti výberového konania. Test legislatívnych vedomostí predstavuje jedinú časť výberového konania, ktorá je exaktne kvantifikovateľná. Uvedenie výsledku testu v zápisnici poskytuje zriaďovateľovi konkrétne a nemanipulovateľné údaje, ktoré môžu podporiť alebo spochybniť celkové poradie kandidátov, ak by bolo založené len na subjektívnejších hodnoteniach. Ak je v zákone stanovená minimálna úspešnosť (napríklad 75%), záznam výsledku testu v zápisnici slúži ako priamy dôkaz o splnení alebo nesplnení tejto základnej kvalifikačnej podmienky. Riaditeľ musí preukázať

dostatočné znalosti legislatívy, pričom výsledok testu je najlepším dôkazom tejto kvalifikácie. Absencia výsledku testu v zápisnici by mohla viesť k dohadom a pochybnostiam o tom, či kandidáti skutočne splňali požadované legislatívne znalosti. Explicítne uvedenie výsledku testu preto minimalizuje priestor pre potenciálne spory alebo spochybňovanie celkového výberového procesu.

6. Zásadná pripomienka k čl. I., §18 odsek 7

V §18 odsek 7 navrhujeme formulovať nasledovne:

„(7) Členmi rady školy v strednej odbornej škole, strednej priemyselnej škole alebo v strednej odbornej škole pre žiakov so zdravotným znevýhodnením, ktorá má minimálne 8 členov, sú

- a) dvaja zvolení zástupcovia zamestnancov školy,
- b) jeden zvolený zástupca zákonných zástupcov, ktorí nie sú zamestnancami školy,
- c) predseda školského parlamentu; ak školský parlament v škole nepôsobí, členom rady školy je zástupca žiakov zvolený žiakmi,
- d) traja delegovaní zástupcovia zriaďovateľa; štyria, ak ide o podnikovú školu, a
- e) jeden delegovaný zástupca vecnej príslušnej stavovskej organizácie alebo profesijnej organizácie; v prípade ak má vecnú pôsobnosť k odborom vzdelávania školy viacero stavovských organizácií alebo profesijných organizácií, deleguje zástupcu do rady každá stavovská alebo profesijná organizácia; to neplatí, ak ide o podnikovú školu.“

Odôvodnenie:

Zmena zabezpečí prepojenie s praxou a trhom práce. Pre stredné školy je kľúčové úzke prepojenie s potrebami trhu práce. Zvýšenie počtu zástupcov z priemyselného a odborného sektora prostredníctvom stavovských organizácií alebo profesijných organizácií, prípadne priamych zamestnávateľov zabezpečí, že v rade školy bude kladený väčší dôraz na relevantnosť vzdelávacích programov, uplatniteľnosť absolventov a inovácie v odbornom vzdelávaní.

Títo zástupcovia môžu do rady školy priniesť nielen perspektívu trhu práce, ale aj potenciálne príležitosti na rozvoj duálneho vzdelávania, realizáciu stáží či získavanie materiálneho vybavenia a finančných prostriedkov pre školu.

7. Zásadná pripomienka k čl.I., §44 a §45

Predmetné ustanovenia majú úzke prepojenie s otázkou financovania škôl, ktorá je predmetom osobitného predpisu a na ktorú v podnikateľskom prostredí neexistuje jednotný názor. Ministerstvo školstva by malo v doložkách a analýzach vplyvov riadne analyzovať prípadné negatívne dopady súvisiace s obmedzením financovania súkromných škôl a dopadom tohto faktu na kvalitu a dostupnosť vzdelávania v navrhovaných verejných školských obvodoch.

Navrhované znenie zároveň nerieši určovanie verejných školských obvodov v špecifických prípadoch. Úzke definovanie školských obvodov a zároveň obmedzenie prijatia žiakov mimo nich na 30 % kapacity školy nezohľadňuje skutočnosť, že súkromné alebo cirkevné školy obsluhujú vzhľadom na svoje zameranie širšie územie, a aj keď pôsobia v konkrétnej lokalite, zvyčajne poskytujú vzdelávacie služby širšej komunite alebo sa zameriavajú na špecifické vzdelávacie potreby žiakov (napr. súkromná škola pre autistické deti). Tieto okolnosti majú byť zohľadnené bez dopadu na financovanie školy.

Obmedzenie slobodného výberu školy môže mať vplyv tiež na dostupnosť pracovnej sily u konkrétnych zamestnávateľov, ktorých zamestnanci bývajú v širšom regióne, no ich deti navštevujú školu v blízkosti zamestnania rodičov.

Zároveň určenie školských obvodov v kompetencii obce môže v praxi viesť k situáciám, že rozhodnutie jedného zriaďovateľa ovplyvňuje fungovanie školy iného zriaďovateľa, bez jeho priameho vplyvu na tento proces.

8. Zásadná pripomienka k čl.I., §50 odsek 2

Napriek tomu, že predkladateľ definuje detailne požiadavky, kedy je možné uzatvoriť dohodu o verejnej službe vo výchove vzdelávaní a rovnako povinnosť kontrolovať záväzky z tejto dohody Štátnou školskou inšpekciou najmenej raz za dva roky, tak navrhuje, aby na uzavretie dohody nebol právny nárok, čím vytvára priestor na úradnícku svojvôľu, nepredvídateľnosť a nestabilitu vo financovaní škôl, ktoré sa pre takúto dohodu rozhodnú.

V prvom rade pokladáme za dôležité dôkladne analyzovať vplyvy navrhovaných zmien na podnikateľské prostredie, sociálne vplyvy, vplyvy na kvalitu vzdelávania a ďalšie. Po zosumarizovaní potrebných údajov by mala nasledovať

odborná diskusia so všetkými relevantnými aktérmi. Navrhujeme preto nateraz vypustiť ustanovenie, ktorým sa znižuje normatívny príspevok pre zriaďovateľov neštátnych škôl a s ním súvisiace ustanovenia v zákone o školskej správe.

V prípade, že dáta ukážu, že uzatváranie navrhovaných dohôd je efektívnym riešením, navrhujeme neskoršiu úpravu znenia legislatívy tak, aby bol na ich uzatvorenie právny nárok.

9. Zásadná pripomienka k čl. I., §67 odsek 8 a 9

V §67 odsek 8 a 9 navrhujeme formulovať nasledovne:

(8) Inšpekčný výkon praktického vyučovania vykonávajú školskí inšpektori za účasti zástupcu vecne príslušnej stavovskej organizácie alebo profesijnej organizácie.

(9) Na posúdenie odborných otázok pri výkone inšpekčnej činnosti, na poradenskú činnosť a na vypracovanie odborného posudku ako podkladu do správy o výsledkoch inšpekčného výkonu môže ten, kto vydal poverenie na inšpekčný výkon, prizvať odborníkov z praxe alebo zástupcu stavovskej organizácie alebo profesijnej organizácie.

Odôvodnenie:

Návrh spočíva v zabezpečení odbornej objektivity, kvality a komplexnosti inšpekčného výkonu nielen v systéme duálneho vzdelávania. Účasť zástupcu vecne príslušnej stavovskej organizácie alebo profesijnej organizácie pri inšpekcii na pracovisku praktického vyučovania, ale tiež pri inšpekcii na praktickej časti záverečnej skúšky, odbornej zložky maturitnej skúšky a absolventskej skúšky je opodstatnená z týchto dôvodov:

Stavovské organizácie a profesijné organizácie sú garantom odbornosti v príslušnom odbore, majú detailnú znalosť požiadaviek trhu práce, štandardov kvality a aktuálnych trendov v danom sektore. Ich účasť na inšpekcii umožňuje posúdiť, či je praktické vyučovanie realizované v súlade s potrebami praxe a platnými normami.

Štátna školská inšpekcia má za úlohu kontrolovať úroveň výchovy a vzdelávania vrátane materiálno-technických podmienok na pracoviskách praktického vyučovania. Zapojenie odborníka zo stavovskej organizácie alebo profesijnej organizácie zvyšuje úroveň hodnotenia najmä v špecifických odborných otázkach, kde je potrebná hlbšia znalosť konkrétneho odvetvia.

Praktické vzdelávanie je charakteristické úzkym prepojením školy a zamestnávateľa, v systéme duálneho vzdelávania zamestnávateľ zodpovedá za praktické vyučovanie žiaka podľa priebehu praktického vyučovania vydaného stavovskou organizáciou alebo profesijnou organizáciou. Prítomnosť zástupcu organizácie, ktorá overuje spôsobilosť zamestnávateľa na poskytovanie praktického vyučovania, je preto logickým a odborným predpokladom pre komplexné posúdenie aj kvality absolventov na výstupe.

Legislatíva (napr. zákon o odbornom vzdelávaní a príprave) explicitne stanovuje účasť týchto zástupcov pri overovaní spôsobilosti zamestnávateľa a v ďalších kontrolných procesoch, čím sa zabezpečuje transparentnosť a odbornosť celého systému odborného vzdelávania.

Zdroj: RÚZ